

1.2 Tien tips om orde te houden

- 2 meer aandacht voor de groep en daarop gebaseerde interventies;
- 3 bewustzijn van de interactie met de groep en sturing van het eigen gedrag;
- 4 vanuit een metaniveau kijken naar de eigen ontwikkeling en putten uit een rijke ervaring die ook dienstbaar wordt gemaakt aan anderen in een opleidingssituatie.

Bijlage 1.2 De levenscyclus van een docent

Op de website zijn deze vier fasen uitgewerkt, maar ook deze opsomming maakt al duidelijk waarom het lastig is om professioneel te zijn in plaats van jezelf te zijn: het vraagt in fase 1 gedrag en reflectie die pas vanaf fase 2 beschikbaar zijn.

Een terugkerende opgave

Als beginnend docent klamp je je in het begin vaak vast aan de inhoud van je vak. Veel beginnende docenten die moeite hebben met een groep storten zich nog meer op die inhoud – nog meer, nog moeilijker huiswerk, nog meer overhoringen, nog meer opdrachten – terwijl de sleutel meestal ligt in het verbeteren van de relatie met de leerlingen. Maar voor die oplossing krijg je pas in latere fasen van je ontwikkeling oog, en zelfs voor zeer ervaren docenten is de stap van *Help, ze doen niet wat ik wil* naar *Dat is interessant, ze doen niet wat ik wil* niet altijd even eenvoudig.

Bovendien is het een opgave die terugkomt, want iedere keer dat je in een nieuwe baan begint is die nieuwe baan je aanvankelijk in meer of mindere mate de baas: je weet nog niet goed wat kan en niet kan, wat mag en niet mag en waar de grenzen en mogelijkheden binnen je organisatie liggen. Daarom vreet een nieuwe baan – zeker in het onderwijs – energie. Het tweede jaar neem je je voor het allemaal anders te doen, maar op de een of andere manier lukt dat nog niet: gedragsveranderingen – ook die van jezelf – zijn namelijk lastig te realiseren. Toch weet je nu wel waar het aan ligt. Pas het derde jaar heb je het idee: Nu ben ik de baas over mijn baan. Zo wil ik het hebben en zo ga ik het doen.

Vraag 1.8 Is tip 1 zinnig of onzinnig?

TIP 2 • Maak contact

Er zijn veel manieren en gelegenheden om contact te maken met de leerlingen. We noemen er een aantal.

- Sta bij het begin van de les bij de deur en zeg de leerlingen goedemorgen of goedemiddag (zie stap 1 van Bernes 'weg naar een goede relatie').
- Begin zo snel mogelijk een praatje met een aantal leerlingen (stap 2 van Berne). Voorbeelden zijn:

1 Het gedrag tijdens de eerste lessen

- Zat jij hier vorig jaar ook op school?
- Zijn er in deze klas leerlingen die vorig jaar niet op deze school zaten?
- Woon jij hier in de buurt?
- Kom je met de bus of met de fiets?
- Van welke basisschool kom jij?
- Heb je broertjes of zusjes hier op school?
- Ben jij goed in aardrijkskunde?
- Kijk geregeld de klas rond en maak oogcontact met de leerlingen (ook uit onderzoek blijkt dat dit een belangrijke techniek is). Als je dat in het begin eng vindt, focus dan afwisselend op een paar punten in de klas, eentje voorin in het lokaal en twee achterin, of kijk de klas in alsof je de hoofdletter 'W' maakt. Uiteindelijk moet je met elk van de leerlingen oogcontact maken, want alle leerlingen willen door jou gezien worden.
- Ga tijdens zelfstandig werken bij een groepje zitten en knoop een gesprekje aan. Vraag naar vrijetijdsbesteding, naar muziekvoorkeur, naar hobby's, naar favoriete tv-programma's, naar huisdieren.
- Glimlachen is geen voorschrift, maar het is wel nuttig. Het helpt jou om ontspannen over te komen en het helpt leerlingen om zich op hun gemak te voelen.

De achterliggende gedachte bij het maken van contact is tweeledig, stelt Aronson (1999).

- 1 Als je iemand kent, is het lastiger om je negatief te gedragen jegens hem dan als je iemand niet kent. Wanneer de psychische en fysieke afstand tot het slachtoffer groter is, maakt dat het slachtoffer anoniemer. Het gooien van een bom op een stad met vrouwen en kinderen vanuit een vliegtuig op grote hoogte is emotioneel eenvoudiger dan het van dichtbij ombrengen van een vrouw of een kind (p. 227 en p. 280). Nabijheid creëren, in dit geval contact maken van de kant van de docent, vermindert dus de kans dat leerlingen rottigheid uithalen.
- 2 Het plegen van een agressieve daad is eenvoudiger naarmate het slachtoffer ge-de-individualiseerd is. Hoe beter en sneller jij als docent als een (sympathiek) persoon wordt gezien, hoe kleiner de kans dat leerlingen zich bij jou misdragen (p. 45).

Vraag 1.9 Is tip 2 gekunsteld?

TIP 3 • Hanteer de eerste lessen vaste patronen

Docenten zijn in het begin van hun baan zeer geïnteresseerd in het onderwerp 'hoe houd ik orde?'. Het antwoord op die vraag is betrekkelijk eenvoudig: breng structuur aan. Door het eerste contact tussen jou en de leerlingen te ritualiseren creëer je voorspelbaarheid en rust, want voorspelbaarheid werkt stressreducerend (Hilgard